

Міністерство
аграрної політики та
продовольства України

Поширені запитання щодо ПРАВИЛ ВИРОБНИЦТВА, ОБІГУ ТА МАРКУВАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Передмова

Цей документ містить запитання і відповіді щодо положень законодавства про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції.

Цей документ публікується Міністерством аграрної політики та продовольства України виключно для інформаційних цілей і не є юридично обов'язковим документом.

Важливо підкреслити, що документ містить відповіді на конкретні письмові запитання, які було узагальнено і які потрібно трактувати в обмеженому контексті кожного запитання.

Документ регулярно оновлюватиметься і публікуватиметься на сайті Міністерства аграрної політики та продовольства України за наступною адресою: **XXXXXXXXXX**
Останнє оновлення: 02 червня 2023 року

Документ підготовлено Міністерством аграрної політики та продовольства України у партнерстві з ТОВ «Органік Стандарт» та OrganicInfo.ua за підтримки Швейцарії в рамках швейцарсько-української програми «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України» (QFTP), що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія).

Органік
Стандарт

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Швейцарська Конфедерація

SAFOSO

ЗМІСТ

1. ПРЕДМЕТ, СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ, ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	9
2. МАРКУВАННЯ І ЛОГОТИП	19
3. СИСТЕМА СЕРТИФІКАЦІЇ	28
4. ПРАВИЛА ВИРОБНИЦТВА	35
4.1. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ВИРОБНИЦТВА	35
4.2. ПРАВИЛА РОСЛИННИЦТВА	37
4.2.1. РЕПРОДУКТИВНИЙ МАТЕРІАЛ РОСЛИН	48
4.3. ПРАВИЛА ТВАРИННИЦТВА	61
4.4. ПРАВИЛА ВИРОБНИЦТВА ВОДОРОСТЕЙ І ТВАРИН АКВАКУЛЬТУРИ	76
4.5. ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ	84
4.6. КОРМИ	90
4.7. ВИНО	91
4.8. ДРІЖДЖІ	91
4.9. СІЛЬ	91
5. ПЕРЕХІДНІ ЗАХОДИ	92
ДОДАТОК. ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ	93

1. ПРЕДМЕТ, СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ, ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

6

1)	Чи можуть харчові добавки бути органічними?	6
2)	Чи можна використовувати термін «біо» для маркування м'яких засобів?	7
3)	Чи можуть алкогольні напої бути сертифікованими як органічні?	7
4)	Чи може добриво бути сертифіковане як органічне?	8
5)	Чи можуть гриби бути сертифіковані як органічні?	9
6)	Чи можна використовувати державний логотип для органічної продукції для маркування крему, що містить органічну олію ши?	9
7)	Чи може сушене листя тютюну бути сертифіковане як органічне?	9
8)	Чи може спіруліна бути сертифікована як органічна?	9
9)	Чи можуть заклади громадського харчування бути сертифіковані як органічні?	10
10)	Чи може дія органічного законодавства поширюватися на пекарню чи м'ясну крамницю?	10
11)	Чи може сфера застосування органічного законодавства поширюватися на матеріал, що контактує з харчовим продуктом, який виготовлений з органічних сільськогосподарських інгредієнтів?	11
12)	Чи можливо сертифікувати мінеральну і джерельну воду як органічну?	11

2. МАРКУВАННЯ І ЛОГОТИП

12

1)	Як виглядає логотип органічного виробництва України?	12
2)	Що означає логотип органічного виробництва?	12
3)	Що потрібно взяти до уваги при використанні логотипу органічного виробництва?	12
4)	Чи є використання логотипу органічного виробництва та обігу обов'язковим, і, якщо так, чи може він співіснувати з іншими національним і приватними логотипами?	13
5)	Для яких продуктів не можна використовувати державний логотип для органічної продукції?	14
6)	Яку додаткову інформацію потрібно обов'язково вказувати при використанні державного логотипу для органічної продукції?	14
7)	Де потрібно розміщувати обов'язкову додаткову інформацію?	14
8)	Які технічні аспекти розміщення логотипу на пакуванні?	15
9)	Чи можна зменшувати розмір логотипу для дуже маленьких пакувань?	15
10)	Чи можна використовувати логотип органічного виробництва у брошурі, присвяченій косметичній продукції?	15

- 11) Чи потрібно вказувати в переліку інгредієнтів, які інгредієнти є органічними? 15
- 12) Чи можу я використовувати логотип органічного виробництва в чорно-білому кольорі, і чи можна його використовувати у формі наклейки? 16
- 13) Чи можна вказувати на лицьовій стороні пакування переробленого харчового продукту «продукт містить органічний інгредієнт»? 17
- 14) Чи може органічний інжир (що становить 75% всього продукту), вкритий неорганічним шоколадом (25% всього продукту), маркуватися як органічний? 18
- 15) Чи можна наносити державний логотип органічного виробництва на обкладинку музичного альбому? 18

3. СИСТЕМА СЕРТИФІКАЦІЇ 20

- 1) Чи може людина купувати трави у сертифікованої органічної компанії, а потім фасувати їх у капсули на рослинній основі у власному пакуванні і з власним маркуванням, а згодом продавати фасований продукт з органічним маркуванням і логотипом? 20
- 2) Як може невеликий виробник органічного меду отримати дозвіл на використання органічної сертифікації і яка буде вартість? 20
- 3) Чи повинні оператори, які займаються оптовою торгівлею лише фасованих продуктів, бути сертифіковані як органічні, щоб продавати свою продукцію представникам роздрібної торгівлі? 21

4. ПРАВИЛА ВИРОБНИЦТВА 22

4.1. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ВИРОБНИЦТВА 22

- 1) Що може статися у випадку забруднення органічних сільськогосподарських угідь хімікатами, які використовують сусіди, які працюють як неорганічні фермери? 22
- 2) Як уникати використання та можливої присутності генетично модифікованих організмів (ГМО) в органічному виробництві? 22
- 3) Чи можуть родентициди використовуватися в органічному виробництві? 23
- 4) Чи можна використовувати водопровідну воду в органічному виробництві? 23
- 5) Чи можна використовувати іонізуюче випромінювання в органічному виробництві? 24

4.2. ПРАВИЛА РОСЛИННИЦТВА 25

- 1) Які добрива можна використовувати в органічному сільському господарстві? 25
- 2) Які засоби захисту рослин (ЗЗР) дозволені в органічному виробництві і як видається дозвіл на їхнє використання? 26

3)	Чи можуть качани цикорію, вирощені гідропонним методом, продаватися як органічні продукти?	27
4)	Чи може потенційно нова технологія виробництва дешевих азотних добрив використовуватися в органічному сільському господарстві?	27
5)	Чи можна використовувати УФ-випромінювання під час післязрожайної обробки плодоовочевої продукції, зокрема UVB (280–315 нм) або UVC (100–280 нм) випромінювання на овочах після збору для попередження псування, викликане грибком?	28
6)	Чи можливе гідропонне вирощування органічних рослин чи рослинної продукції?	28
4.2.1.	РЕПРОДУКТИВНИЙ МАТЕРІАЛ РОСЛИН	30
1)	Чи є розсада репродуктивним матеріалом рослин?	31
2)	Чи можуть органічні фермери використовувати насіння, яке вони самі виростили?	31
4.3	ПРАВИЛА ТВАРИННИЦТВА	32
1)	Чи можна використовувати замітники молока в органічному виробництві?	32
2)	Як в органічному виробництві враховується благополуччя тварин?	32
3)	Чи можна завозити неорганічних тварин для розведення на органічних господарствах?	34
5)	Чи застосовується законодавство про основні принципи та вимоги до органічного виробництва до кролів та кролячого м'яса?	37
6)	Чи можна використовувати пісок як єдиний матеріал підстилки у загонах для свиней в органічному виробництві?	37
7)	Як застосовувати обмеження 170 кг/га органічного азоту на рік?	37
8)	Як можна облаштувати зони на відкритому повітрі для птиці?	38
9)	Як слід трактувати вимоги щодо випасання та доступу до пасовищ?	38
10)	Коли і як компетентні органи держави-члена повинні дозволяти видалення рогових зачатків у телят?	40
11)	Чи може худоба, наприклад, м'ясна чи молочна худоба, постійно утримуватися на прив'язі у органічному виробництві?	41
12)	Як слід реалізовувати угоду про співпрацю щодо внесення органічного гною?	41
13)	Чи можна вводити неорганічних курчат на органічні господарства, які утримують курей-несучок?	42
14)	Чи можуть на одному органічному господарстві бути органічні та неорганічні зони для випасання?	43
4.4.	ПРАВИЛА ВИРОБНИЦТВА ВОДРОСТЕЙ І ТВАРИН АКВАКУЛЬТУРИ	46

1)	Чи можна використовувати гормони чи похідні гормонів у органічній аквакультурі?	46
2)	Як відбувається управління органічним маточним стадом?	46
4.5.	ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ РОСЛИННИЦТВА	48
1)	Чи можна використовувати стевіол глікозиди (E960) в якості харчових добавок в органічному виробництві?	48
2)	Чи можуть хімічні речовини використовуватися у процесі обробки харчових продуктів парою, наприклад, вівсяних пластівців?	48
4.6.	КОРМИ	49
1)	Чи можу я використовувати добавки до силосу у виробництві органічних кормів?	49
2)	Чи можна використовувати етилендіамінтетраоцтову кислоту (ЕДТА) в якості кормової добавки у кормах для птиці?	49
4.7.	ВИНО	49
4.8.	ДРІЖДЖІ	49
4.9.	СІЛЬ	49
5.	ПЕРЕХІДНІ ЗАХОДИ	49
	ДОДАТОК. ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ	50

1. ПРЕДМЕТ, СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ, ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

1) Чи можуть харчові добавки бути органічними?

Згідно Статті 1 Закону України № 771/97-ВР від 23 грудня 1997 року «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»: «91) харчова добавка - речовина, яка зазвичай не вважається харчовим продуктом або його складником, але додається до харчового продукту з технологічною метою в процесі виробництва та у результаті стає невід'ємною частиною продукту (термін не включає забруднюючі речовини, пестициди або речовини, додані до харчових продуктів для поліпшення їх поживних властивостей)»

Закон України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:

Частина перша Статті 1:

«органічний інгредієнт - будь-яка речовина, отримана в результаті органічного виробництва, що використовується під час виробництва органічного харчового продукту і залишається в готовому продукті навіть у змінній формі»;

«Стаття 13. Галузі органічного виробництва

1. До галузей органічного виробництва належать:

органічне рослинництво (у тому числі насінництво та розсадництво);

органічне тваринництво (у тому числі птахівництво, бджільництво);

органічне грибівництво (у тому числі вирощування органічних дріжджів);

органічна аквакультура;

виробництво органічних морських водоростей;

виробництво органічних харчових продуктів (у тому числі органічне виноробство);

виробництво органічних кормів;

заготівля органічних об'єктів рослинного світу.»

Отже, лише харчові добавки, вироблені із інгредієнтів, які підпадають під сферу дії органічного законодавства і можуть маркуватися як органічні.

Харчові добавки, вироблені з вітамінів та мінералів, не підпадають під сферу дії органічного законодавства про виробництво, обіг та маркування органічної продукції і не можуть маркуватися як органічні.

Інші добавки, згідно пункту 7, частини першої Статті 24 закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», інші харчові добавки

можуть застосовуватися в органічному виробництві за умови:

1. За згодою органу сертифікації
2. «7) забезпечення використання харчових добавок та інших речовин (технологічні добавки, ароматизатори, мікроорганізми і ензими, мінеральні речовини, мікроелементи, вітаміни, амінокислоти та інші мікронутрієнти) або кормових добавок, за умови що вони внесені до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0763-20#Text>), та законодавством встановлено обов'язковість їх використання»;

2) Чи можна використовувати термін «біо» для маркування м'яких засобів?

Закон України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:

«Стаття 2. Сфера дії цього Закону

1. Цей Закон регулює відносини у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, що виробляється, перебуває в обігу, ввозиться на митну територію України або вивозиться з неї в митному режимі експорту.
2. Дія цього Закону не поширюється на виробництво та обіг продукції, призначеної для власного споживання, парфумерно-косметичної продукції та лікарських засобів, продукцію мисливства та рибальства, вилучену із природного середовища.»

Сфера застосування законодавства про виробництво, обіг та маркування органічної продукції не розповсюджується на виробництво та обіг м'яких засобів.

Отже, органічне законодавство не перешкоджає використанню термінів, які посилаються на органічний метод виробництва, такі як «біо» чи «еко», у маркуванні продуктів, які не пов'язані з харчовими продуктами і не підпадають під сферу застосування законодавства про виробництво, обіг та маркування органічної продукції або не вводять споживачів в оману.

3) Чи можуть алкогольні напої бути сертифікованими як органічні?

Відповідно до законодавства про харчові продукти, алкогольні напої є харчовими продуктами і підпадають під дію загального і спеціального галузевого законодавства про харчові продукти.

Закон України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» визначає галузі органічного виробництва:

«Стаття 13. Галузі органічного виробництва

1. До галузей органічного виробництва належать:

органічне рослинництво (у тому числі насінництво та розсадництво);

органічне тваринництво (у тому числі птахівництво, бджільництво);

органічне грибівництво (у тому числі вирощування органічних дріжджів);

органічна аквакультура;

виробництво органічних морських водоростей;

виробництво органічних харчових продуктів (у тому числі органічне виноробство);

виробництво органічних кормів;

заготівля органічних об'єктів рослинного світу.»

Спиртні напої виготовляються з інгредієнтів сільськогосподарського походження, які підпадають під сферу застосування органічного законодавства. Таким чином, спиртні напої можна сертифікувати як органічні за умови дотримання правил і принципів, які застосовуються до виробництва органічних харчових продуктів, викладених в законодавстві про виробництво, обіг та маркування органічної продукції.

4) Чи може добриво бути сертифіковане як органічне?

Ні. Сфера дії законодавства про виробництво, обіг та маркування органічної продукції поширюється лише на харчові продукти, і добрива не входять до цього переліку і тому не можуть бути сертифіковані як органічні.

Проте їх можна використовувати в якості допоміжних речовин в органічному виробництві, і, відповідно до статті 18 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:

«1. Вимогами до органічного рослинництва є:

...

використання добрив, меліорантів, матеріалів мікробіологічного, рослинного чи тваринного походження та інших речовин, що застосовуються для підвищення родючості ґрунтів та урожайності сільськогосподарських культур, для поліпшення якості рослинницької продукції, які розщеплюються біологічно, за умови що вони внесені до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що

дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0763-20#Text>);

...

заборона використання мінеральних азотних добрив;»

5) Чи можуть гриби бути сертифіковані як органічні?

Сфера застосування про виробництво, обіг та маркування органічної продукції поширюється на гриби.

Вимоги до органічного грибівництва:

1. Стаття 21 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»
2. Пункти 112 та 113 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»

6) Чи можна використовувати державний логотип для органічної продукції для маркування крему, що містить органічну олію ши?

Ні. Сфера застосування законодавства про виробництво, обіг та маркування органічної продукції не розповсюджується на виробництво та обіг парфумерно-косметичної продукції.

Таким чином, косметику не можна ні сертифікувати як органічну згідно, ні маркувати чи рекламувати з використанням державного логотипа для органічної продукції.

7) Чи може сушене листя тютюну бути сертифіковане як органічне?

Ні. Сушене листя тютюну – це перероблений продукт, який не призначений для використання як харчовий продукт чи корм, і тому не може бути сертифікований як органічний згідно з законодавством про виробництво, обіг та маркування органічної продукції.

8) Чи може спіруліна бути сертифікована як органічна?

Так. Спіруліну традиційно визначають як синьо-зелені мікроводорості, що

відносяться до роду *Arthrospira*¹. Водорості є харчовим продуктом і тому підпадають під сферу дії органічного законодавства.

9) Чи можуть заклади громадського харчування бути сертифіковані як органічні?

Згідно Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:
«Стаття 27. Сертифікація органічного виробництва та/або обігу органічної продукції»

*1. Органічне виробництво та/або обіг органічної продукції в Україні підлягає сертифікації. Сертифікації не підлягає переміщення, зберігання та реалізація маркованої органічної продукції:
зкладами громадського харчування;
суб'єктами господарювання, які займаються роздрібною торгівлею.»*

Отже, заклади громадського харчування не можуть бути сертифікованими як органічні.

10) Чи може дія органічного законодавства поширюватися на пекарню чи м'ясну крамницю?

Сертифікації не підлягає *«переміщення, зберігання та реалізація маркованої органічної продукції:
зкладами громадського харчування;*

суб'єктами господарювання, які займаються роздрібною торгівлею» (Закон України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», стаття 27).
Згідно статті 1 цього ж закону:

«обіг органічної продукції - будь-яке переміщення або зберігання органічної продукції з метою реалізації, крім переміщення або зберігання маркованої органічної продукції для цілей реалізації кінцевому споживачу»;

Отже, на пекарню чи м'ясну крамницю може поширюватися дія законодавства про виробництво, обіг та маркування органічної продукції, якщо пекарня чи м'ясна крамниця займаються виробництвом, підготовкою, зберіганням чи введенням в обіг органічних продуктів чи продуктів перехідного періоду у спосіб, відмінний від переміщення або зберігання маркованої органічної продукції для цілей реалізації кінцевому споживачу.

Однак, якщо пекарня чи м'ясна крамниця лише продають фасовані органічні

---

¹ <http://www.fao.org/3/a-az386e.pdf>

продукти безпосередньо кінцевому споживачу, вони не підлягають сертифікації.

11) Чи може сфера застосування органічного законодавства поширюватися на матеріал, що контактує за харчовим продуктом, який виготовлений з органічних сільськогосподарських інгредієнтів?

Важливо відрізнити матеріал, що контактує з харчовим продуктом, який продається як їстівний, та матеріал, який не призначений для споживання людьми. Перший матеріал, що контактує з харчовим продуктом, який маркується як «їстівний», може підпадати під визначення харчового продукту (стаття 1 Закону України № 771/97-ВР від 23 грудня 1997 року «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»: *харчовий продукт - речовина або продукт (неперероблений, частково перероблений або перероблений), призначені для споживання людиною. До харчових продуктів належать напої (в тому числі вода питна), жувальна гумка та будь-яка інша речовина, що спеціально включена до харчового продукту під час виробництва, підготовки або обробки.*»). Матеріал, що контактує з харчовим продуктом, який продається як їстівний, включено в сферу застосування згідно Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» і його можна маркувати як органічний, якщо він відповідає вимогам, встановленим у законодавстві. Виробники таких продуктів можуть бути сертифіковані як органічні відповідно до Закону України № 2496-VIII.

Другий тип матеріалу, що контактує з харчовим продуктом, який не призначений для споживання як харчовий продукт, не підпадає під сферу застосування законодавства про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, оскільки не зазначається в статті 2 Закону України № 2496-VIII. Тому він не може маркуватися логотипом органічного виробництва, який може використовувалися лише для маркування продукції, що відповідає законодавству про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції.

12) Чи можливо сертифікувати мінеральну і джерельну воду як органічну?

Ні. Мінеральна і джерельна вода не включені до сфери застосування законодавства про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції.

2. МАРКУВАННЯ І ЛОГОТИП

1) Як виглядає логотип органічного виробництва України?

Детальний опис логотипу наведено тут: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0261-19>.

2) Що означає логотип органічного виробництва?

Для перероблених продуктів логотип органічного виробництва вказує на те, що продукт повністю відповідає правилам та умовам, що застосовуються до виробництва перероблених харчових продуктів, і що принаймні 95% його інгредієнтів сільськогосподарського походження є органічними, та не більше 5 відсотків (за вагою) неорганічних інгредієнтів, внесених до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0763-20#Text>.

Згідно пунктів 4, 7 статті 34 «Вимоги до маркування органічної продукції» Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:

Обов'язковим елементом маркування органічної продукції є кодовий номер, що розміщується під державним логотипом для органічної продукції та містить:
акронім, що ідентифікує державу походження;
напис "organic";
реєстраційний код органу сертифікації, що здійснив сертифікацію органічного виробництва.

Ввезена для реалізації на митній території України продукція, яка супроводжується відповідним сертифікатом, що засвідчує органічне виробництво та/або обіг такої продукції у державі походження, визнається в Україні як органічна продукція, а написи на оригінальному маркуванні "органічний", "біодинамічний", "біологічний", "екологічний", "органік" та будь-які однокореневі та/або похідні слова від цих слів з префіксами "біо-", "еко-" тощо українською мовою позначаються написом "органічний продукт".

3) Що потрібно взяти до уваги при використанні логотипу органічного виробництва?

Потрібно виконувати вимоги Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>, та Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної

продукції» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019-%D0%BF>.

4) Чи є використання логотипу органічного виробництва та обігу обов'язковим, і, якщо так, чи може він співіснувати з іншими національним і приватними логотипами?

Відповідно до статті 34 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>:

Державний логотип для органічної продукції наноситься виключно на продукцію, вироблену відповідно до законодавства України у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, що підтверджено сертифікатом, що засвідчує відповідність процесу виробництва продукції та її обігу вимогам законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції

Суб'єкти господарювання мають право розміщувати екологічне маркування на продукції та кормах виключно у разі, якщо така продукція була отримана в результаті органічного виробництва.

Маркування органічної продукції здійснюється за письмовою згодою органу сертифікації, реєстраційний код якого зазначається на маркуванні.

Забороняється маркування державним логотипом для органічної продукції сільськогосподарської продукції, що була отримана не в результаті органічного виробництва або є продукцією перехідного періоду, а також використання під час маркування такої продукції будь-яких позначень та написів "органічний", "біодинамічний", "біологічний", "екологічний", "органік" та/або будь-яких однокореневих та/або похідних слів від цих слів з префіксами "біо-", "еко-" тощо будь-якими мовами.

Під час маркування органічної продукції відповідно до законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції дозволяється додатково використовувати інші логотипи, запроваджені операторами, що здійснюють виробництво, реалізацію органічної продукції, чи їхніми об'єднаннями, якщо вони не заборонені законом.

Маркування державним логотипом для органічної продукції, що була отримана не в результаті органічного виробництва, а також використання під час маркування такої продукції будь-яких позначень та написів "органічний", "біодинамічний", "біологічний", "екологічний", "органік" та будь-яких однокореневих та/або похідних слів від цих слів з префіксами "біо-", "еко-" тощо будь-якими мовами є обманом покупця або замовника. Така продукція підлягає вилученню в порядку, визначеному законом.

5) Для яких продуктів не можна використовувати державний логотип для органічної продукції?

Державний логотип для органічної продукції не можна використовувати для продуктів, на які не поширюється сфера застосування законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, або які не відповідають вимогам, визначеним Законі України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» та відповідних нормативних документах. Логотип не можна використовувати для продукції перехідного періоду та перероблених харчових продуктів, які містять менше 95% органічних інгредієнтів чи містять переважно продукти мисливства чи рибальства.

Приклади використання:

Чи можна використовувати державний логотип для органічної продукції на пакувальному матеріалі наступних продуктів, за умови, що вони відповідають вимогам, визначеним у законодавстві у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції?

- Сардини в органічній оливковій олії: НІ
- Органічний фермерський лосось: ТАК
- Органічне вино: ТАК
- Суп з органічних овочів: ТАК
- Молоко з молочної ферми перехідного періоду: НІ

6) Яку додаткову інформацію потрібно обов'язково вказувати при використанні державного логотипу для органічної продукції?

Обов'язковим елементом маркування органічної продукції є кодовий номер, що розміщується під державним логотипом для органічної продукції та містить:

- акронім, що ідентифікує державу походження;
- напис "organic";
- реєстраційний код органу сертифікації, що здійснив сертифікацію органічного виробництва.

7) Де потрібно розміщувати обов'язкову додаткову інформацію?

Кодовий номер, що розміщується під державним логотипом для органічної

продукції, у тому самому візуальному полі.

8) Які технічні аспекти розміщення логотипу на пакуванні?

Щоб отримати інформацію щодо технічних аспектів, ознайомтеся:

1. Наказ Мінагрополітики від 22.02.2019 № 67 «Про затвердження державного логотипа для органічної продукції», зареєстрований у Мін'юсті 14.03.2019 за № 261/33232 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0261-19>.

2. Методичні настанови.

<https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/markuvannya-organichnoyi-produkciyi-abo-sirovini>

9) Чи можна зменшувати розмір логотипу для дуже маленьких пакувань?

У Наказі Мінагрополітики від 22.02.2019 № 67 «Про затвердження державного логотипа для органічної продукції», зареєстрований у Мін'юсті 14.03.2019 за № 261/33232 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0261-19> встановлено мінімальні розміри логотипа, які становлять 14 мм завширшки та 14 мм заввишки.

Крім того, якщо етикетка та/або упаковка органічної продукції має недостатню площу для нанесення необхідного маркування (площа найбільшої з поверхонь становить менше ніж 25 см-2), розміри державного логотипа становитимуть 8 мм завширшки та 8 мм заввишки.

10) Чи можу я використовувати логотип органічного виробництва у брошурі, присвяченій косметичній продукції?

Ні. Сфера застосування законодавства про виробництво, обіг та маркування органічної продукції не розповсюджується на виробництво та обіг парфумерно-косметичної продукції.

Отже, косметику не можна ні сертифікувати як органічну згідно, ні маркувати чи рекламувати з використанням державного логотипа для органічної продукції.

Сферу дії законодавства про виробництво, обіг та маркування органічної продукції встановлено статтею 13 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» визначає галузі органічного виробництва.

11) Чи потрібно вказувати в переліку інгредієнтів, які інгредієнти є органічними?

Так. Відповідно до вимог статті 34 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», в переліку інгредієнтів потрібно вказувати, які інгредієнти є органічними. В переліку інгредієнтів переробленого харчового продукту потрібно вказувати, які інгредієнти є органічними, навіть якщо вони усі органічні:

«2. Продукт дозволяється маркувати як органічний продукт, якщо він вироблений відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції і містить не менше ніж 95 відсотків органічних інгредієнтів сільськогосподарського походження (за вагою без урахування частки води та кухонної солі) та не більше 5 відсотків (за вагою) неорганічних інгредієнтів, внесених до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях. Органічне виробництво такого продукту підтверджується сертифікатом.

3. Під час маркування неорганічної продукції у переліку інгредієнтів продукту можуть зазначатися складники, отримані у результаті органічного виробництва, лише у разі якщо відсоток таких складників перевищує 2 відсотки. У такому разі у переліку інгредієнтів обов'язково зазначається відсоток складників (за вагою без урахування частки води та кухонної солі), отриманих у результаті органічного виробництва, до загальної кількості складників. При цьому інформація про такі складники має відображатися літерами такого самого кольору і розміру, що і решта інформації у Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), які дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання в гранично допустимих кількостях.»

12) Чи можу я використовувати логотип органічного виробництва в чорно-білому кольорі, і чи можна його використовувати у формі наклейки?

У пункті 7 наказу Мінагрополітики від 22.02.2019 № 67 «Про затвердження державного логотипа для органічної продукції», зареєстрований у Мін'юсті 14.03.2019 за № 261/33232 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0261-1967>) вказано, що «у разі якщо під час маркування органічної продукції використовується лише чорно-білий друк, державний логотип органічної продукції може бути відтворений у чорно-білих кольорах».

Як зазначено в статі 34 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», коли на продукті використовують державний логотип органічного виробництва поруч з ним мають також використовуватися обов'язкові позначення:

«4. Органічна продукція, що вводиться в обіг та реалізується, повинна маркуватися державним логотипом для органічної продукції, крім випадків, передбачених цією статтею.

Обов'язковим елементом маркування органічної продукції є кодовий номер, що розміщується під державним логотипом для органічної продукції та містить:

акронім, що ідентифікує державу походження;

напис "organic";

реєстраційний код органу сертифікації, що здійснив сертифікацію органічного виробництва».

Тож розміщення наклейки на продукті, яка містить лише логотип без обов'язкових позначень, не відповідає вимогам законодавства про виробництво, обіг та маркування органічної продукції.

13) Чи можна вказувати на лицьовій стороні пакування переробленого харчового продукту «продукт містить органічний інгредієнт»?

Згідно зі статтею 34 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»

«2. Продукт дозволяється маркувати як органічний продукт, якщо він вироблений відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції і містить не менше ніж 95 відсотків органічних інгредієнтів сільськогосподарського походження (за вагою без урахування частки води та кухонної солі) та не більше 5 відсотків (за вагою) неорганічних інгредієнтів, внесених до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях. Органічне виробництво такого продукту підтверджується сертифікатом.»

Отже, для позначення продукту, менше 95% сільськогосподарських інгредієнтів якого є органічними, не можна використовувати термін «органічний» на лицьовій стороні пакування

У цій же статті сказано:

«3. Під час маркування неорганічної продукції у переліку інгредієнтів продукту можуть зазначатися складники, отримані у результаті органічного виробництва, лише у разі якщо відсоток таких складників перевищує 2 відсотки. У такому разі у переліку інгредієнтів обов'язково зазначається відсоток складників (за вагою без урахування частки води та кухонної солі), отриманих у результаті органічного виробництва, до загальної кількості складників. При цьому інформація про такі складники має відображатися літерами такого самого кольору і розміру, що і решта інформації у Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), які дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання в гранично допустимих кількостях.»

Отже, у випадку неорганічної продукції можна вказувати в переліку інгредієнтів, які інгредієнти є органічними у випадку, якщо вміст таких складників у продукті перевищує 2 відсотки.

14) Чи може органічний інжир (що становить 75% всього продукту), вкритий неорганічним шоколадом (25% всього продукту), маркуватися як органічний?

Ні. Продукт не відповідає вимогам частині 2 статті 34 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», де зазначено, що «продукт дозволяється маркувати як органічний продукт, якщо він вироблений відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції і містить не менше ніж 95 відсотків органічних інгредієнтів».

Проте, відповідно до частини 3 статті 34, цього ж закону, термін «органічний» можна використати у переліку інгредієнтів, якщо харчові продукти, що є інгредієнтами, отриманий «у результаті органічного виробництва, лише у разі якщо відсоток таких складників перевищує 2 відсотки. При цьому «у переліку інгредієнтів обов'язково зазначається відсоток складників (за вагою без урахування частки води та кухонної солі), отриманих у результаті органічного виробництва, до загальної кількості складників»

15) Чи можна наносити державний логотип органічного виробництва на обкладинку музичного альбому?

Ні. Використання логотипу органічного виробництва у маркуванні, представленні

та рекламуванні продуктів, які вводяться в обіг в Україні як органічні, регулюється Законом України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», який *«регулює відносини у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, що виробляється, перебуває в обігу, ввозиться на митну територію України або вивозиться з неї в митному режимі експорту.»*

У цей же час *«органічне виробництво - сертифікована діяльність, пов'язана з виробництвом сільськогосподарської продукції (у тому числі всі стадії технологічного процесу, а саме первинне виробництво (включаючи збирання), підготовка, обробка, змішування та пов'язані з цим процедури, наповнення, пакування, переробка, відновлення та інші зміни стану продукції), що провадиться із дотриманням вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»*

Отже, державний логотип органічного виробництва застосовується лише до продуктів, отриманих відповідно до органічного виробництва, і його не можна використовувати у спосіб, який вводить в оману споживачів.

3. СИСТЕМА СЕРТИФІКАЦІЇ

1) Чи може людина купувати трави у сертифікованій органічній компанії, а потім фасувати їх у капсули на рослинній основі у власному пакуванні і з власним маркуванням, а згодом продавати фасований продукт з органічним маркуванням і логотипом?

Ні. Оператор, який здійснив останню операцію з підготовки продукту – пакування, маркування чи зміну маркування не лише продає свою продукцію кінцевим споживачам, а й здійснює виробництво кінцевого продукту, перефасовуючи і маркуючи його. Ці процеси, а також процес введення в обіг, як він передбачений органічним законодавством, належать до сфери сертифікації:

Згідно Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:
«Стаття 27. Сертифікація органічного виробництва та/або обігу органічної продукції

1. Органічне виробництво та/або обіг органічної продукції в Україні підлягає сертифікації. Сертифікації не підлягає переміщення, зберігання та реалізація маркованої органічної продукції:
зкладами громадського харчування;
суб'єктами господарювання, які займаються роздрібною торгівлею.»

Крім цього, частина третя статті 40 цього ж закону:

«Особи, які реалізують продукцію, марковану як органічна, несуть відповідальність за такі правопорушення:

1) введення в обіг або реалізація продукції без сертифіката, що засвідчує відповідність процесу виробництва продукції та/або її обігу вимогам законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції або вимогам законодавства держави походження такої продукції, -

тягнуть за собою накладення штрафу на юридичних осіб у розмірі восьми мінімальних заробітних плат, на фізичних осіб - підприємців - у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат.»

2) Як може невеликий виробник органічного меду отримати дозвіл на використання органічної сертифікації і яка буде вартість?

Згідно Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:

«Стаття 27.

Оплата послуг з проведення сертифікації органами сертифікації здійснюється на договірних засадах.

Стаття 34.

9. Маркування органічної продукції здійснюється за письмовою згодою органу сертифікації, реєстраційний код якого зазначається на маркуванні. Така згода здійснюється на безоплатній основі»

3) Чи повинні оператори, які займаються оптовою торгівлею лише фасованих продуктів, бути сертифіковані як органічні, щоб продавати свою продукцію представникам роздрібною торгівлі?

Так. Сертифікації не підлягає лише переміщення, зберігання та реалізація маркованої органічної продукції:

- закладами громадського харчування;
- суб'єктами господарювання, які займаються роздрібною торгівлею.

4. ПРАВИЛА ВИРОБНИЦТВА

4.1. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ВИРОБНИЦТВА

1) Що може статися у випадку забруднення органічних сільськогосподарських угідь хімікатами, які використовують сусіди, які працюють як неорганічні фермери?

Закон України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» встановлює спеціальні правила виробництва і вимоги до маркування, яких повинні дотримуватися оператори, а також вимоги щодо контролю, яких повинні дотримуватися органи, які здійснюють контроль та сертифікацію. Згідно зі статтею 14 зазначеного Закону, однією з вимог до органічного виробництва є *«використання технологій, що не завдають шкоди здоров'ю людей, рослинам, добробуту тварин, запобігають забрудненню навколишнього природного середовища або мінімізують його»*

Проте законодавство про виробництво, обіг та маркування органічної продукції не передбачає процедури вирішення спорів щодо ненавмисного забруднення від сусіднього господарства. У таких випадках оператор може зв'язатися з компетентними органами, органами контролю чи установами контролю у своїй країні, відповідно до вимог національного законодавства. Коли оператор знає про забруднення, продукт не можна продавати як органічний.

2) Як уникати використання та можливої присутності генетично модифікованих організмів (ГМО) в органічному виробництві?

Використання ГМО в органічному виробництві заборонене, окрім як у ветеринарних лікарських засобах. Частина друга статті 14 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:

«2. У процесі органічного виробництва забороняється застосування:

будь-якого неприродного або неконтрольованого впливу на геном сільськогосподарських рослин і тварин (у тому числі птиці та комах), промислових мікроорганізмів шляхом застосування для виробництва генетично модифікованих організмів та продуктів, що містять, складаються або вироблені із генетично модифікованих організмів, крім застосування ветеринарних лікарських засобів, внесених до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях, у випадках, встановлених цим Законом;»

Згідно Статті 1 Закону України № 1103-V від 31.05.2007 року «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та

використанні генетично модифікованих організмів»:

«генетично модифікований організм, живий змінений організм (ГМО) - будь-який організм, у якому генетичний матеріал був змінений за допомогою штучних прийомів переносу генів, які не відбуваються у природних умовах, а саме:

рекомбінантними методами, які передбачають формування нових комбінацій генетичного матеріалу шляхом внесення молекул нуклеїнової кислоти (вироблених у будь-який спосіб зовні організму) у будь-який вірус, бактеріальний плазмід або іншу векторну систему та їх включення до організму-господаря, в якому вони зазвичай не зустрічаються, однак здатні на тривале розмноження;

методами, які передбачають безпосереднє введення в організм спадкового матеріалу, підготовленого зовні організму, включаючи мікроін'єкції, макроін'єкції та мікроінкапсуляції;

злиття клітин (у тому числі злиття протоплазми) або методами гібридизації, коли живі клітини з новими комбінаціями генетичного матеріалу формуються шляхом злиття двох або більше клітин у спосіб, який не реалізується за природних обставин;»

Оператори можуть покладатися на маркування продукту, нанесене або надане у супровідних документах, чи можуть вимагати від продавця підтвердження, що ці продукти не є виробленими з ГМО або за допомогою ГМО.

3) Чи можуть родентициди використовуватися в органічному виробництві?

Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019-%D0%BF>):

«71. Родентициди (для застосування тільки у пастках) та інші речовини, внесені до переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0763-20#Text>, можуть використовуватися для знищення комах та інших шкідників у спорудах та інших приміщеннях, де утримуються тварини. Пастки необхідно збирати після використання і утилізувати.

103. Для захисту рамок, вуликів і стільників, зокрема від шкідників, дозволяється використовувати лише родентициди (тільки для застосування у пастках) і відповідні речовини, зазначені у додатку 3.»

4) Чи можна використовувати водопровідну воду в органічному

виробництві?

Згідно частини першої Статті 47 Закону України № 771/97-ВР від 23 грудня 1997 року «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»: «4) вода, що використовується у виробництві харчових продуктів (у технологічному процесі та/або є інгредієнтом), має відповідати вимогам, установленим до води питної;»

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019-%D0%BF>): «222. Під час виробництва органічних харчових продуктів, крім продуктів виноробства, для яких застосовуються вимоги пункту 224 цього Порядку, дозволено використовувати тільки такі харчові добавки та інші речовини:

...

5) вода питна та сіль (з хлоридом натрію або хлоридом калію як основним компонентом), які зазвичай застосовуються для переробки харчових продуктів;»

Отже, оператори можуть використовувати в органічному виробництві водопровідну воду, яка відповідає вимогам до води питної (Державні санітарні норми та правила "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0452-10#Text>

5) Чи можна використовувати іонізуюче випромінювання в органічному виробництві?

Ні. Відповідно до частини другої статті 14 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» у процесі органічного виробництва забороняється застосування іонізуючого випромінювання.

4.2. ПРАВИЛА РОСЛИННИЦТВА

1) Які добрива можна використовувати в органічному сільському господарстві?

Відповідно до Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:

«Стаття 18. Вимоги до органічного рослинництва

1. Вимогами до органічного рослинництва є:

використання добрив, меліорантів, матеріалів мікробіологічного, рослинного чи тваринного походження та інших речовин, що застосовуються для підвищення родючості ґрунтів та урожайності сільськогосподарських культур, для поліпшення якості рослинницької продукції, які розщеплюються біологічно, за умови що вони внесені до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях»

Також, згідно статті 18 цього закону, заборонено використання мінеральних азотних добрив.

У цей же час:

1. *«4. Оператори повинні застосовувати схеми чергування культур у сівозміні відповідно до [нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах у різних природно-сільськогосподарських регіонах](#), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2010 р. № 164 (Офіційний вісник України, 2010 р., № 13, ст. 613), з використанням бобових та інших зелених добрив, а також добрив тваринного походження та органічних матеріалів (бажано попередньо компостованих) від органічного виробництва.»*
2. *«8. Кількість внесеного з органічними добривами азоту не повинна перевищувати 170 кілограмів на 1 гектар сільськогосподарських угідь на рік (у разі використання стійлового гною, зокрема висушеного і компостованого, дегідратованого пташиного посліду, компостованих і рідких екскрементів тварин, у тому числі пташиного посліду).» (Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019-%D0%BF>)*

У цій же постанові представлено умови застосування органічних добрив:

«7. Під час виробництва органічної продукції застосування органічних добрив повинне сприяти оптимізації живлення рослин і відтворенню родючості ґрунту,

забезпеченню бездефіцитного балансу поживних речовин у ґрунті, підвищенню врожайності та якості продукції рослинництва шляхом:

- проведення аналізу результатів і визначення перспектив господарської діяльності (виробнича спеціалізація), прогнозованої врожайності вирощуваних культур;
- визначення родючості ґрунту згідно з даними агрохімічного обстеження, застосування різних компостів та інших органічних добрив, їх адекватного зберігання та використання;
- розроблення організаційних заходів щодо використання добрив і речовин для покращення ґрунту.»

Вимоги до документації у Постанові:

«18. Оператори, що займаються органічним рослинництвом, зобов'язані відображати в журналі обліку інформацію про: використання добрив (дата застосування, тип та кількість добрив, ділянки, де було їх застосовано);»

2) Які засоби захисту рослин (ЗЗР) дозволені в органічному виробництві і як видається дозвіл на їхнє використання?

Відповідно до Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:

«Стаття 18. Вимоги до органічного рослинництва

1. Вимогами до органічного рослинництва є:

використання неорганічних засобів захисту рослин, меліорантів, регуляторів росту рослин лише у порядку та обсягах, визначених законодавством у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, за умови що вони внесені до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях;»

У Постанові Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019-%D0%BF>, представлено умови використання ЗЗР:

«14. У випадку неможливості ефективного захисту рослин від шкідників і хвороб шляхом застосування заходів, встановлених Законом України "Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції" та цим Порядком, а також існування загрози для врожаю

дозволяється застосовувати лише засоби захисту рослин та пестициди, внесені до переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), за умови погодження з органом сертифікації. Таке погодження здійснюється відповідно до Порядку сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції, затвердженого Кабінетом Міністрів України в установленому законом порядку (далі - Порядок сертифікації органічного виробництва).»

Вимоги до документації у Постанові:

«18. Оператори, що займаються органічним рослинництвом, зобов'язані відображати в журналі обліку інформацію про: використання засобів захисту рослин (причина і дата використання, тип продукту, спосіб);»

3) Чи можуть качани цикорію, вирощені гідропонним методом, продаватися як органічні продукти?

Визначення:

«гідропонний метод виробництва - метод вирощування рослин без ґрунту, при якому їхнє коріння розміщується у мінеральному поживному розчині або в інертному середовищі, такому як перліт, гравій або мінеральна вата, до якого додано поживний розчин;» (стаття 1 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»)

Згідно статті 14 цього закону, у процесі органічного виробництва забороняється застосування гідропонних методів.

Отже, законодавством про виробництво, обіг та маркування органічної продукції гідропонне виробництво, як метод вирощування рослин, що в природному середовищі не ростуть у воді, при якому їхнє коріння розміщується тільки в поживному розчині або в інертному середовищі, до якого додано поживний розчин, заборонене.

4) Чи може потенційно нова технологія виробництва дешевих азотних добрив використовуватися в органічному сільському господарстві?

Ні. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»,
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019-%D0%BF>:

«4. Оператори повинні застосовувати схеми чергування культур у сівозміні відповідно до нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах у

різних природно-сільськогосподарських регіонах, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2010 р. № 164 (Офіційний вісник України, 2010 р., № 13, ст. 613), з використанням бобових та інших зелених добрив, а також добрив тваринного походження та органічних матеріалів (бажано попередньо компостованих) від органічного виробництва.

7. Під час виробництва органічної продукції застосування органічних добрив повинне сприяти оптимізації живлення рослин і відтворенню родючості ґрунту, забезпеченню бездефіцитного балансу поживних речовин у ґрунті, підвищенню врожайності та якості продукції рослинництва шляхом:

- проведення аналізу результатів і визначення перспектив господарської діяльності (виробнича спеціалізація), прогнозованої врожайності вирощуваних культур;
- визначення родючості ґрунту згідно з даними агрохімічного обстеження, застосування різних компостів та інших органічних добрив, їх адекватного зберігання та використання;
- розроблення організаційних заходів щодо використання добрив і речовин для покращення ґрунту.»

Також, згідно статті 18 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», заборонено використання мінеральних азотних добрив.

Законодавство про виробництво, обіг та маркування органічної продукції не передбачає можливості дозволяти чи тестувати нові технології для виробництва добрив. Тому дозвіл може видаватися лише на кінцевий продукт.

5) Чи можна використовувати УФ-випромінювання під час післяврожайної обробки плодоовочевої продукції, зокрема UVB (280–315 нм) або UVC (100–280 нм) випромінювання на овочах після збору для попередження псування, викликане грибком?

Ні. Відповідно до частини другої статті 14 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» у процесі органічного виробництва забороняється застосування іонізуючого випромінювання.

6) Чи можливе гідропонне вирощування органічних рослин чи рослинної продукції?

Ні. Визначення:

«гідропонний метод виробництва - метод вирощування рослин без ґрунту, при

якому їхнє коріння розміщується у мінеральному поживному розчині або в інертному середовищі, такому як перліт, гравій або мінеральна вата, до якого додано поживний розчин;» (стаття 1 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»)

Згідно статті 14 цього закону, у процесі органічного виробництва забороняється застосування гідропонних методів.

Отже, законодавством про виробництво, обіг та маркування органічної продукції гідропонне виробництво, як метод вирощування рослин, що в природному середовищі не ростуть у воді, при якому їхнє коріння розміщується тільки в поживному розчині або в інертному середовищі, до якого додано поживний розчин, заборонене.

4.2.1. РЕПРОДУКТИВНИЙ МАТЕРІАЛ РОСЛИН

Вступ

Рослини можуть розмножуватися насінням (статеве розмноження, крім випадків апоміксису) чи вегетативним шляхом (безстатеве розмноження). Залежно від особливостей видів рослин та цілей розведення, існує кілька можливих способів розмноження рослин насінням, бульбами, цибулинами, розсадою, живцями, відводками, щепленням бруньками, прищепами, підщепами тощо.

В статті 1 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» наводиться наступне визначення органічного репродуктивного матеріалу рослин: *«органічне насіння і садивний матеріал - насіння і садивний матеріал, розмножені відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;»*.

Крім того, в пункті 16 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції» наводиться наступне: *«З метою отримання органічного насіння і садивного матеріалу материнська рослина та інші рослини повинні бути розмножені відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції протягом щонайменше одного покоління, а для багаторічних культур - протягом щонайменше одного покоління та двох вегетаційних періодів.»*.

На практиці усі типи репродуктивного матеріалу рослин від початку мають «материнську рослину».

Ось п'ять прикладів: (i) у випадку злаків, насіння, яке використовуватиметься у якості репродуктивного матеріалу рослин, збирають від «материнських рослин», які були вирощені, щоб отримати насіння в якості репродуктивного матеріалу рослин з метою розмноження кінцевих рослин; (ii) розсада томатів є репродуктивним матеріалом рослин, отриманим з насіння томатів, зібраного від материнської рослини томату з метою розмноження рослин; (iii) столони – це репродуктивний матеріал рослин, отриманий від материнської рослини суниці з метою розмноження рослин; (iv) прищепи – це живці, отримані від материнської рослини для щеплення на підщепу з метою розмноження рослин; i (v) підщепа отримана від материнської рослини з метою розмноження рослини.

Органічні сорти, що використовуються у виробництві репродуктивного матеріалу рослин, що підходить для органічного сільського господарства, можна розводити і продавати відповідно до положень законодавством про виробництво, обіг та маркування органічної продукції.

1) Чи є розсада репродуктивним матеріалом рослин?

Так. «Розсада» – це молоді рослини, отримані з насіння, а не живців. Вони є садивним матеріалом.

2) Чи можуть органічні фермери використовувати насіння, яке вони самі виростили?

Так. Органічні фермери, які і усі фермери, можуть використовувати насіння, яке вони самі виростили, за виконання наступних умов:

1. Закон України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»

«Стаття 18. Вимоги до органічного рослинництва

1. *Вимогами до органічного рослинництва є:*

використання для сівки органічного насіння та використання для посадки органічного садивного матеріалу, крім випадків, встановлених цим Законом;»

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»

«16. Для виробництва рослин і рослинної продукції (крім насіння і садивного матеріалу) повинно використовуватися лише органічне насіння і садивний матеріал.

З метою отримання органічного насіння і садивного матеріалу материнська рослина та інші рослини повинні бути розмножені відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції протягом щонайменше одного покоління, а для багаторічних культур - протягом щонайменше одного покоління та двох вегетаційних періодів.»

4.3 ПРАВИЛА ТВАРИННИЦТВА

1) Чи можна використовувати замітники молока в органічному виробництві?

Вимоги законодавства про основні принципи та вимоги до органічного виробництва стосовно вигодовування молоком:

Пункт 4 частини першої статті 19 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»: *«годування молодих ссавців природним молоком, переважно материнським»*

Пункт 52 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»: *«Усі молоді ссавці повинні вигодовуватися природним молоком, переважно материнським. Мінімальний строк такого вигодовування для великої рогатої худоби, бізонів, буйволів, оленів і коней становить три місяці, для овець і кіз - 45 днів, для свиней - 40 днів».*

2) Як в органічному виробництві враховується благополуччя тварин?

Закон України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:

«Стаття 19. Вимоги до органічного тваринництва.

Пункт 3 частини першої:

гуманне ставлення до тварин, у тому числі зведення до мінімуму їхніх страждань та утримання тварин з урахуванням еволюційних, фізіологічних та поведінкових потреб

Пункт 3 частини першої:

вибір відповідних порід, адаптованих до умов місцевості вирощування тварин, життєздатних та стійких до хвороб для попередження страждань тварин та необхідності хірургічного втручання;

Пункт 5 частини першої:

негайне лікування хвороби для запобігання стражданню тварин;

заборона використання синтетичних алопатичних ветеринарних лікарських засобів та антибіотиків, крім випадків, визначених цим Законом, для запобігання стражданню тварин;

Стаття 22. Вимоги до органічної аквакультури та виробництва органічних морських водоростей

Частина перша:

гуманне ставлення до об'єктів аквакультури, у тому числі зведення до мінімуму їхніх страждань, та утримання об'єктів аквакультури з урахуванням фізіологічних та поведінкових потреб.

Пункт 4 частини другої:

негайне лікування хвороби для запобігання стражданню тварин;»

Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»:

«Детальні правила органічного тваринництва

22. Страждання тварин, зокрема внаслідок хірургічного втручання, повинне бути зведене до мінімуму протягом усього їхнього життя, в тому числі під час забою.

25. Хворих тварин слід лікувати негайно для запобігання їх стражданню. Традиційні ветеринарні препарати, зокрема антибіотики, можуть застосовуватися у разі необхідності та виключно за умови, що застосування фітотерапевтичних, гомеопатичних та інших продуктів є неефективним.

48. Будь-які страждання тварин, зокрема під час хірургічного втручання, повинні бути зведені до мінімуму шляхом застосування анестезії та/або знеболювання, а також проведення операцій кваліфікованим персоналом.

64. Якщо застосування заходів, зазначених у пунктах 62 і 63 цього Порядку, виявилось нерезультативним для боротьби із захворюванням тварин або лікування їх недугів (поранення, опіки тощо) і якщо традиційне лікування є необхідним для запобігання стражданню тварини, можуть застосовуватися ветеринарні препарати, зокрема антибіотики, під наглядом та відповідальністю ліцензованого лікаря ветеринарної медицини.

Детальні правила органічної аквакультури

148. Для запобігання стражданню об'єкта аквакультури у разі виникнення захворювання лікування слід проводити невідкладно; традиційні ветеринарні препарати, зокрема антибіотики, можуть застосовуватися у разі потреби та виключно за умови, що застосування фітотерапевтичних, гомеопатичних та інших продуктів є неефективним.

170. Страждання об'єктів аквакультури повинні зводитися до мінімуму протягом усього життя тварин, зокрема під час забою.

Заборонена ампутація стебельчастих очей у креветок, зокрема всі подібні практики, такі як перев'язування, надрізання та прищипування.»

3) Чи можна завозити неорганічних тварин для розведення на органічних господарствах?

Законодавство передбачає можливість використання неорганічних тварин на господарствах для розведення при дотриманні детальних умов:

Закон України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:

Пункт 1 частини першої статті 19:

«дозволяється введення до господарства неорганічних тварин виключно для розведення (такі тварини і продукція тваринництва можуть вважатися органічними лише після завершення перехідного періоду);»

Частина сьома статті 24:

«У разі відсутності на ринку органічних тварин орган сертифікації за запитом оператора у кожному конкретному випадку погоджує використання неорганічних тварин, за умови документального підтвердження оператором необхідності використання таких тварин.»

Частина друга статті 26:

«У разі ведення паралельного виробництва оператор повинен надавати органу сертифікації документальне підтвердження дотримання положень цієї статті, а також забезпечувати:

вжиття належних заходів для постійного розділення органічної і неорганічної продукції, розділення органічних і неорганічних тварин»

Частина третя статті 26:

«3. Орган сертифікації може дозволити одночасне ведення органічного та неорганічного тваринництва в разі дотримання оператором та документального підтвердження таких умов:

- органічні тварини повинні вирощуватися та утримуватися окремо від неорганічних тварин;*
- органічні та неорганічні тварини, які утримуються в господарстві, повинні належати до різних видів;*
- одночасне використання пасовищ, де випасаються неорганічні тварини, для випасання органічних і неорганічних тварин, дозволяється лише за умови, що:*

- тварини належним чином відокремлені у просторі;
- пасовища протягом останніх трьох років не оброблялися речовинами іншими, ніж ті, що дозволені законодавством у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції.

Не допускається одночасне використання пасовищ, де випасаються органічні тварини, для випасання органічних і неорганічних тварин. Дозволяється випасання органічних тварин на неорганічних пасовищах під час їх перегону, за умови що загальний обсяг споживання такого неорганічного корму не перевищує 10 відсотків річного кормового раціону (розраховується як відсоток сухої речовини кормів).»

Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»:

«27. Введення неорганічних тварин до господарства для племінних цілей розведення дозволяється лише за відсутності на ринку органічних тварин у достатній кількості та за умов, зазначених у пунктах 28-30 цього Порядку, а також за умови погодження з органом сертифікації. Таке погодження здійснюється відповідно до Порядку сертифікації органічного виробництва.

74. Якщо у господарстві на початок перехідного періоду наявні неорганічні тварини, їх продукти можуть вважатися органічними у разі, коли відбувається одночасний перехід усього господарства на органічне виробництво, зокрема худоби, пасовищ та/або будь-яких земельних площ, які використовуються для годівлі тварин.

250. Для наукових та/або навчальних цілей оператор може вирощувати органічних і неорганічних тварин одного виду за умови отримання погодження від органу сертифікації відповідно до умов договору на проведення сертифікації органічного виробництва між органом сертифікації та оператором та дотримання таких умов:

- вжито відповідних заходів для забезпечення постійного розділення тварин, продуктів тваринництва, гною та кормів кожної з потужностей, і відповідна інформація була надана органу сертифікації до початку такої діяльності;
- оператор інформує орган сертифікації про будь-яке постачання чи продаж тварин або продуктів тваринництва до здійснення таких дій;
- оператор надає органу сертифікації достовірну інформацію про кількість продукції, виробленої у кожній з потужностей, а також усі характеристики, які дозволяють ідентифікувати продукцію, і документально підтверджує вжиті заходи для розділення продукції.

Під час одночасного виробництва:

251. Неорганічні тварини можуть перебувати у господарстві за умови, що їх вирощують на потужностях, які відокремлені від потужностей, на яких

здійснюється виробництво відповідно до законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, а також за умови вирощування інших видів тварин.

252. Для неорганічних тварин дозволяється використовувати органічні пасовища протягом обмеженого часу щороку за умови, що такі тварини не перебувають одночасно на одному пасовищі з органічними тваринами. Інформація про такі заходи зазначається в журналі обліку.

253. Можна випасати органічних тварин на спільній землі за таких умов:

- земля не оброблялася речовинами, не дозволеними для використання в органічному виробництві, щонайменше протягом трьох років;
- будь-які харчові продукти тваринного походження та/або побічні продукти тваринного походження від органічних тварин під час користування цією землею не будуть вважатися органічними, якщо не може бути доведене належне відокремлення від неорганічних тварин.»

4) Чи дозволяється за правилами органічного виробництва прив'язувати корів на обмежений період часу під час доїння?

Закон України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:

«Стаття 19. Вимоги до органічного тваринництва

заборона прив'язування або ізоляції поголів'я, крім випадків, коли це необхідно протягом обмеженого часу для забезпечення безпеки оточуючих, благополуччя тварин або у ветеринарних цілях;»

Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»:

«45. Забороняється утримувати тварин на прив'язі або в ізоляції, крім тих тварин, яких необхідно ізолювати для забезпечення безпеки, належного утримання чи з метою ветеринарного обслуговування.

240. Для забезпечення можливості оператора започаткувати або продовжити органічне виробництво за наявності обмежень, пов'язаних з кліматичними умовами, географічним розташуванням, структурою потужностей, за згодою органу сертифікації:

дозволяється прив'язування худоби у дрібних господарствах, якщо немає можливості утримання тварин у групах відповідно до їх поведінкових потреб, за умови, що траводіні тварини мають доступ до пасовищ під час пасовищного періоду, коли цього дозволяють погодні умови і стан ґрунту, а у разі, коли

випасання неможливе, має бути забезпечений доступ до відкритих майданчиків щонайменше двічі на тиждень;»

Таким чином, тимчасове прив'язування корів на обмежений період часу під час доїння не суперечить вимогам законодавства про основні принципи та вимоги до органічного виробництва

5) Чи застосовується законодавство про основні принципи та вимоги до органічного виробництва до кролів та кролячого м'яса?

Вимоги до безпечності м'яса кролів представлені у законодавстві про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів, зокрема у розділі III наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 20.10.2022 № 813 «Про затвердження Гігієнічних вимог до виробництва та обігу харчових продуктів тваринного походження».

Органічні кролі та органічне кроляче м'ясо підпадають під дію законодавства про основні принципи та вимоги до органічного виробництва.

Конкретніше вимоги до кролів та кролячого м'яса представлені у розділі «Детальні правила органічного тваринництва» Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»

6) Чи можна використовувати пісок як єдиний матеріал підстилки у загонах для свиней в органічному виробництві?

Ні. Вимоги до підстилки для свиней визначені у пункті 36 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»: *«Приміщення повинні мати зручну, чисту та суху зону для відпочинку, розмір якої забезпечує комфортне перебування тварин і складається із суцільної конструкції без щілин. У зоні відпочинку повинне бути просторе сухе місце для відпочинку з підстилкою. Як підстилку слід використовувати соломі або інший відповідний природний матеріал. Підстилку можна покращувати і збагачувати мінеральними речовинами, що належать до добрив та речовин для покращення ґрунту, внесених до переліку речовин (інгредієнтів, компонентів).»*.

Слово «підстилка» означає соломі або іншу рослинну речовину, що використовується як підстилка для тварин.

7) Як застосовувати обмеження 170 кг/га органічного азоту на рік?

З причин, описаних нижче, обмеження 170 кг/га розраховується з урахуванням

загального обсягу органічного азоту з гною, який вноситься на загальну площу сільськогосподарських угідь на рік.

Пункт 8 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції» передбачає, що *«8. Кількість внесеного з органічними добривами азоту не повинна перевищувати 170 кілограмів на 1 гектар сільськогосподарських угідь на рік (у разі використання стійлового гною, зокрема висушеного і компостованого, дегідратованого пташиного посліду, компостованих і рідких екскрементів тварин, у тому числі пташиного посліду).»*. Таким чином, пункт 8 посилається на загальну площу сільськогосподарських угідь, а не лише фактичну площу, доступну для тварин.

8) Як можна облаштувати зони на відкритому повітрі для птиці?

Зони на відкритому повітрі слід облаштувати таким чином, щоб вони були вкриті рослинністю і були привабливими для птахів.

Як визначено в пункті 83 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції», *«Вигульні майданчики для птиці повинні бути переважно вкритими рослинністю, мати захисні споруди та забезпечувати птиці доступ до корму і води»*, щоб птахи збалансовано використовували всю зону на відкритому повітрі.

Відповідно, хоча мінімальний відсоток площі, яка має бути вкрита рослинністю, і не встановлений, вираз «переважно» вказує на те, що більша частина має бути вкрита різноманітною рослинністю.

9) Як слід трактувати вимоги щодо випасання та доступу до пасовищ?

В органічному виробництві випасання та доступ до пасовищ є обов'язковими вимогами для великої рогатої худоби і коней, бо випасання та доступ до пасовищ дозволяє тваринам рухатися і їсти траву, що корисно для їхнього благополуччя і харчування. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»:

«20. Погोलів'я повинне мати постійний доступ до зон на відкритому повітрі, бажано пасовищ, якщо дозволяють погодні умови та стан ґрунту.

42. Травоядні (жуйні) тварини повинні мати доступ до пасовищ.

44. Бугайці віком понад 12 місяців повинні мати постійний доступ до пасовищ або відкритих майданчиків протягом року.

77. Кролі повинні мати доступ до прихистку під дахом, у тому числі темних укриттів; відкритих загородок із рослинністю, бажано пасовищ; піднятої платформи, на якій вони можуть сидіти, у приміщенні або поза його межами; матеріалу для облаштування кубла для всіх кролиць, які годують.»

Також у Постанові визначено правила щодо відгодівлі:

«53. Система вирощування для травоядних (жуйних) тварин повинна ґрунтуватися переважно на випасі з урахуванням до доступності пасовищ у різні пори року. Не менш як 60 відсотків сухої речовини у добовому раціоні травоядних тварин на відгодівлі повинні становити грубі органічні корми, сінаж чи силос. Для тварин молочного напрямку продуктивності такий показник може бути зменшений до 50 відсотків на початку лактації на період не більше трьох місяців.

58. До 20 відсотків загальної середньої кількості кормів, які згодуються тваринам, можуть бути спожиті чи зібрані на постійних пасовищах або на сіножатях у перший рік перехідного періоду, якщо такі пасовища або земельні ділянки є частиною господарства і не були частиною потужності цього господарства, на якій здійснювалося ведення органічного виробництва, протягом останніх п'яти років. За одночасного використання кормів, вироблених у перехідний період, і кормів із земельних ділянок у перший рік перехідного періоду загальний відсоток таких кормів разом не повинен перевищувати максимально дозволених норм, зазначених у пункті 57 цього Порядку.»

Також у Постанові наведено вимоги щодо випасання та доступу до пасовищ у перехідний період:

«73. Вимоги до органічного виробництва під час перехідного періоду застосовуються до всієї площі потужності, на якій виробляються корми для тварин. Перехідний період може бути скорочений до одного року для пасовищ і відкритих майданчиків, які використовуються нетравоядними видами. Цей період може бути скорочений до шести місяців, якщо відповідна земельна площа протягом попереднього року не зазнавала обробки речовинами, не дозволеними до використання в органічному виробництві.

74. Якщо у господарстві на початок перехідного періоду наявні неорганічні тварини, їх продукти можуть вважатися органічними у разі, коли відбувається одночасний перехід усього господарства на органічне виробництво, зокрема худоби, пасовищ та/або будь-яких земельних площ, які використовуються для годівлі тварин.

Загальний сукупний перехідний період для тварин та їх приплоду, пасовищ та/або будь-яких земельних ділянок, які використовуються для годівлі тварин, може бути скорочений до 24 місяців, якщо для годівлі тварин використовується продукція з даного господарства.»

Крім цього, у Постанові передбачено вимоги до одночасного виробництва:

«252. Для неорганічних тварин дозволяється використовувати органічні пасовища протягом обмеженого часу щороку за умови, що такі тварини не перебувають одночасно на одному пасовищі з органічними тваринами. Інформація про такі заходи зазначається в журналі обліку.

254. У період переміщення худоби із зимових пасовищ на літні тварини можуть пастися на неорганічних пасовищах, коли їх переганяють з однієї зони випасу до іншої. Споживання в цей період неорганічних кормів у вигляді трави та іншої рослинності, на якій пасуться тварини, не повинне перевищувати 10 відсотків загального річного кормового раціону. Ця цифра розраховується як відсоток сухої речовини кормів рослинного або тваринного походження.»

У Постанові не передбачено винятків до обов'язкових вимог щодо випасання та доступу до пасовищ, які б стосувалися постійних структурних параметрів господарств, наприклад, нестача органічних пасовищ відносно поголів'я худоби на господарстві чи наявність дороги, що проходить між господарством та органічними пасовищами.

10) Коли і як компетентні органи держави-члена повинні дозволяти видалення рогових зачатків у телят?

Видалення рогових зачатків у телят відбувається, коли роги ще фактично відсутні або дуже маленькі (< 2 см), як правило, у віці до 2 місяців. Це каліцтво, що може викликати стрес та біль у тварин, проте воно вважається менш стресовим і болючим, ніж знерожування. Оскільки однією з цілей органічного виробництва є сприяння високим стандартам благополуччя тварин, законодавство про виробництво, обіг та маркування органічної продукції встановлює суворі правила щодо видалення рогових зачатків, викладених, зокрема у Постанові Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»:

«22. Страждання тварин, зокрема внаслідок хірургічного втручання, повинне бути зведене до мінімуму протягом усього їхнього життя, в тому числі під час забою.

47. Такі операції, як прив'язування еластичних бандажів до хвостів овець, обрізка хвостів, підрізання зубів, підрізання дзьобів і видалення рогів, не повинні бути усталеною практикою в органічному виробництві. Проте органи сертифікації у кожному окремому випадку можуть погоджувати ці операції з міркувань безпеки або у разі, коли вони спрямовані на покращення здоров'я, умов утримання чи гігієни тварин.

48. Будь-які страждання тварин, зокрема під час хірургічного втручання, повинні бути зведені до мінімуму шляхом застосування анестезії та/або знеболювання, а також проведення операцій кваліфікованим персоналом.

64. ... якщо традиційне лікування є необхідним для запобігання стражданням тварини, можуть застосовуватися ветеринарні препарати, зокрема антибіотики, під наглядом та відповідальністю ліцензованого лікаря ветеринарної медицини.»

Виходячи з цих положень органи сертифікації не можуть надати загальний дозвіл на видалення рогових зачатків, оскільки це не повинно бути усталеною практикою. Проте, формулювання пункту 47 Постанови («у кожному окремому випадку») дозволяє, як правило, видавати такий дозвіл окремим господарствам на загальних підставах, оскільки у більшості випадків на певній фермі існуватимуть однакові умови здоров'я, благополуччя, гігієни або ризики для безпеки працівників.

11) Чи може худоба, наприклад, м'ясна чи молочна худоба, постійно утримуватися на прив'язі у органічному виробництві?

Ні. Відповідно до пункту 45 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції», у органічному виробництві «забороняється утримувати тварин на прив'язі або в ізоляції, крім тих тварин, яких необхідно ізолювати для забезпечення безпеки, належного утримання чи з метою ветеринарного обслуговування».

Проте, як виняток, згідно пункту 240 цієї ж Постанови «Для забезпечення можливості оператора започаткувати або продовжити органічне виробництво за наявності обмежень, пов'язаних з кліматичними умовами, географічним розташуванням, структурою потужностей, за згодою органу сертифікації:

дозволяється прив'язування худоби у дрібних господарствах, якщо немає можливості утримання тварин у групах відповідно до їх поведінкових потреб, за умови, що трав'яні тварини мають доступ до пасовищ під час пасовищного періоду, коли цього дозволяють погодні умови і стан ґрунту, а у разі, коли випасання неможливе, має бути забезпечений доступ до відкритих майданчиків щонайменше двічі на тиждень».

12) Як слід реалізовувати угоду про співпрацю щодо внесення органічного гною?

Органічні фермери, які займаються тваринництвом, повинні переконатися, що вони мають достатню площу органічних сільськогосподарських угідь, щоб утилізувати гній від їхньої худоби, дотримуючись максимального обмеження 170

кг органічного азоту на рік на 1 га, встановленого у пунктах 8 і 46 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції».

Крім цього:

«9. У разі відсутності у оператора необхідної кількості органічних добрив можуть бути використані добрива і речовини для покращення ґрунту, внесені до переліку речовин (інгредієнтів, компонентів)».

Операторам ринку дозволяється придбання надлишкового гною від органічного виробництва. Оператор, що здійснює органічне виробництво та/або обіг органічної продукції у галузі органічного тваринництва, повинен внести таку діяльність в галузевий опис, відповідно до пункту 80¹ цієї Постанови:

«Галузевий опис оператора, що здійснює органічне виробництво та/або обіг органічної продукції у галузі органічного тваринництва, повинен включати:

...

угоди про співпрацю з іншими операторами або іншими суб'єктами господарювання про використання надлишкового гною від органічного виробництва (за наявності);»

13) Чи можна вводити неорганічних курчат на органічні господарства, які утримують курей-несучок?

Так, але за дотримання суворих та обмежених умов. У кожному випадку це здійснюється за погодження з органом сертифікації

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції» існує обмеження за віком птиці:

«241. Під час створення, оновлення або відновлення зграї, якщо птиця, вирощена з дотриманням вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, за умови попереднього погодження з органом сертифікації оператор може ввести до потужності, на якій здійснюється ведення органічного виробництва продукції птахівництва, птицю, вирощену без дотримання вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, за умови, що вік несучок або птиці для виробництва м'яса становить не більше трьох днів.»

Втім, якщо існують об'єктивні докази відсутності в достатній кількості на ринку, Постановою передбачено, що:

«242. Оператор за умови погодження органу сертифікації може ввести до потужності, на якій здійснюється ведення органічного виробництва продукції птахівництва, птицю, вирощену без дотримання вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, за умови, що птиця, вирощена з дотриманням вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, відсутня в достатній кількості і вік несучок становить не більше 18 тижнів.

Таке погодження органу сертифікації здійснюється відповідно до Порядку сертифікації органічного виробництва.»

Також

«248. Орган сертифікації може надавати такі тимчасові погодження:

на відновлення або відтворення гурту, отари чи зграї неорганічними тваринами за відсутності органічно вирощених тварин у випадку високої смертності тварин, спричиненої проблемами із здоров'ям або катаклізмами;»

14) Чи можуть на одному органічному господарстві бути органічні та неорганічні зони для випасання?

Пасовища є частиною господарства. Згідно пункту 1 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»:

«3) господарство - всі потужності, що перебувають під єдиним управлінням, для цілей вирощування живих тварин та/або виробництва непереробленої сільськогосподарської продукції.»

Відповідно до частини 1 статті 26 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:

«1. Оператор за згодою органу сертифікації має право, як виняток, здійснювати паралельне виробництво на одній площі. За умови дотримання вимог, встановлених у цій частині, дозволяється паралельне виробництво:

насіння і садивного матеріалу;

багаторічних культур, які не можна легко розрізнити між собою та строк культивування яких становить понад три роки;

з використанням органічних і неорганічних пасовищ виключно для цілей випасання худоби;»

У разі ведення паралельного виробництва оператор повинен надавати органу сертифікації документальне підтвердження дотримання положень статті 26 Закону, а також забезпечувати

«вжиття належних заходів для постійного розділення органічної і неорганічної продукції, розділення органічних і неорганічних тварин;

....

подання органу сертифікації інформації про кількість виробленої органічної продукції та продукції перехідного періоду, неорганічної продукції;

подання органу сертифікації інформації про збирання врожаю не пізніше ніж за два робочі дні до початку збору врожаю;

подання органу сертифікації інформації про будь-яке переміщення або продаж тварин, продуктів тваринництва;

подання інформації органу сертифікації про зібраний врожай, вирощених тварин і продукцію тваринництва та вжиті заходи для розділення органічної і неорганічної продукції».

Слід також знати, що орган сертифікації може дозволити одночасне ведення органічного та неорганічного тваринництва в разі дотримання оператором таких умов та надання документального підтвердження їх виконання (частина 3 статті 26 Закону України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»):

органічні тварини повинні вирощуватися та утримуватися окремо від неорганічних тварин;

органічні та неорганічні тварини, які утримуються в господарстві, повинні належати до різних видів;

одночасне використання пасовищ, де випасаються неорганічні тварини, для випасання органічних і неорганічних тварин, дозволяється лише за умови, що:

тварини належним чином відокремлені у просторі;

пасовища протягом останніх трьох років не оброблялися речовинами іншими, ніж ті, що дозволені законодавством у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції.

Не допускається одночасне використання пасовищ, де випасаються органічні тварини, для випасання органічних і неорганічних тварин. Дозволяється випасання органічних тварин на неорганічних пасовищах під час їх перегону, за умови що загальний обсяг споживання такого неорганічного корму не перевищує 10 відсотків річного кормового раціону (розраховується як відсоток сухої

речовини кормів)».

Ці вимоги також деталізовані у Постанові Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»

«249. Як виняток, для забезпечення можливості оператора започаткувати або продовжити органічне виробництво за наявності обмежень, пов'язаних з кліматичними умовами, географічним розташуванням, структурою потужностей (зокрема, це стосується прив'язування тварин, утримання бджіл для запилювання, паралельного виробництва), оператор може здійснювати органічне та неорганічне виробництво на одній площі:

4) у випадку, якщо луки використовуються виключно для випасання худоби»

Слід також звернути увагу, що оператор ринку може випасати органічних тварин на спільній землі за таких умов:

«земля не оброблялася речовинами, не дозволеними для використання в органічному виробництві, щонайменше протягом трьох років;

будь-які харчові продукти тваринного походження та/або побічні продукти тваринного походження від органічних тварин під час користування цією землею не будуть вважатися органічними, якщо не може бути доведено належне відокремлення від неорганічних тварин».

Також встановлено допустимі умови використання пасовищ у період переміщення худоби (пункт 259 Постанови):

«У період переміщення худоби із зимових пасовищ на літні тварини можуть пастися на неорганічних пасовищах, коли їх переганяють з однієї зони випасу до іншої. Споживання в цей період неорганічних кормів у вигляді трави та іншої рослинності, на якій пасуться тварини, не повинне перевищувати 10 відсотків загального річного кормового раціону. Ця цифра розраховується як відсоток сухої речовини кормів рослинного або тваринного походження.»

Оператори повинні забезпечити документальне підтвердження застосування особливостей одночасного виробництва.

4.4. ПРАВИЛА ВИРОБНИЦТВА ВОДОРОСТЕЙ І ТВАРИН АКВАКУЛЬТУРИ

1) Чи можна використовувати гормони чи похідні гормонів у органічній аквакультурі?

Ні. Відповідно до пункту 129 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»: *«Під час здійснення органічного виробництва продукції аквакультури заборонено використання гормонів або подібних речовин»*. Наприклад, виробництво органічної ікри має відбуватися без використання гормонів і похідних гормонів.

2) Як відбувається управління органічним маточним стадом?

Вирощування органічного маточного стада має відбуватися згідно з усіма відповідними принципами, цілями та вимогами до органічної аквакультури в рамках законодавства про виробництво, обіг та маркування органічної продукції.

Закон України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»:

«Стаття 22:

2. Додатковими вимогами до органічної аквакультури є:

1) щодо походження та методів утримання:

вирощування молодняка, який походить з маточного стада, що вирощене відповідно до вимог органічного виробництва;

2) щодо розведення:

створення належних умов, що відповідають потребам певного виду, для управління маточним стадом, вирощування і виробництва молодняка;»

Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»:

«125. Під час вирощування органічної продукції аквакультури забезпечується створення умов, що відповідають потребам певного виду для управління маточним стадом, вирощування і виробництва молодняка.

170. Втручання людини у природні процеси, притаманні для об'єктів аквакультури, повинне бути мінімальним із використанням належного

устаткування та складенням відповідної звітності з метою уникнення травм та стресових ситуацій. Поводження з маточним стадом має здійснюватися у спосіб, який передбачає мінімізацію ризику заподіяння фізичної шкоди та стресу; у разі потреби допускається застосування анестезії. Кількість операцій із сортування повинна бути мінімальною для забезпечення нормального функціонування риб.»

4.5. ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ РОСЛИННИЦТВА

1) Чи можна використовувати стевіол глікозиди (E960) в якості харчових добавок в органічному виробництві?

Лише харчові добавки, включені до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях (Наказ Мінекономіки від 09.06.2020 № 1037 «Про затвердження Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0763-20#Text>), можна вводити в обіг і використовувати у харчових продуктах.

Стевіол та глікозиди не дозволені, відповідно до цього Наказу.

2) Чи можуть хімічні речовини використовуватися у процесі обробки харчових продуктів парою, наприклад, вівсяних пластівців?

Отже, технічне обслуговування обладнання для обробки парою має відповідати, серед іншого, вимогам законодавства про безпечність і якість харчових продуктів, зокрема щодо матеріалів, які контактують з харчовими продуктами (Закону України № 771/97-ВР від 23 грудня 1997 року «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»).

Варто звернути особливу увагу на пункт 6 частини першої статті 47 цього закону: *«пара, яка прямо контактує з харчовими продуктами, повинна бути без жодних речовин, що є небезпечними для здоров'я людини або можуть спричинити забруднення харчових продуктів»*.

Також, зверніть увагу, що частина третя статті 45 Закону 771 передбачає, що *«У разі використання хімічних засобів з метою запобігання корозії обладнання та контейнерів такі засоби використовуються відповідно до належної виробничої практики.»*

4.6. КОРМИ

1) Чи можу я використовувати добавки до силосу у виробництві органічних кормів?

Так, але в переробці органічного силосу можна використовувати лише силосні добавки, що входять до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях (Наказ Мінекономіки від 09.06.2020 № 1037 «Про затвердження Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0763-20#Text>).

2) Чи можна використовувати етилендіамінтетраоцтову кислоту (ЕДТА) в якості кормової добавки у кормах для птиці?

Ні. Кормові добавки, які можна використовувати у органічному виробництві, відповідно повинні бути внесені до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях (Наказ Мінекономіки від 09.06.2020 № 1037 «Про затвердження Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0763-20#Text>). ЕДТА не можна використовувати, оскільки її не включено до цього переліку.

4.7. ВИНО

4.8. ДРІЖДЖІ

4.9. СІЛЬ

5. ПЕРЕХІДНІ ЗАХОДИ

ДОДАТОК. ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ

- Закон України № 2496-VIII від 10.07.2018 «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019-%D0%BF>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 12.02.2020 № 87 «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру операторів, що здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, Державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції, Державного реєстру органічного насіння і садивного матеріалу» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2020-%D0%BF>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 1032 «Про затвердження Порядку сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 970» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1032-2020-%D0%BF#Text>
- Наказ Мінагрополітики від 22.02.2019 № 67 «Про затвердження державного логотипа для органічної продукції», зареєстрований у Мін'юсті 14.03.2019 за № 261/33232 (зі змінами, внесеними наказом Мінекономіки від 15.07.2020 № 1336, зареєстрованим у Мін'юсті 31.07.2020 за № 729/35012) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0261-1967>
- Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 09.06.2020 № 1073 «Про затвердження Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 07 серпня 2020 р. за № 763/35046, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0763-20#Text>
- Наказ Мінекономіки від 26.05.2020 № 985 «Про затвердження Порядку ведення переліку органів іноземної сертифікації», зареєстрований у Мін'юсті 11.06.2020 № 506/34789 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0506-20#Text>
- Закон України № 771/97-ВР від 23 грудня 1997 року «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>